

Силабус на вибіркoву навчальну дисципліну
«Доктринальні проблеми вчення про кримінальне правопорушення»

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий);

Галузь знань – D Бізнес адміністрування та право;

Спеціальність – D8 «Право»;

Освітньо-професійна програма – «Право»;

Кількість кредитів – 4;

Компонент освітньої програми: вибіркoвий;

Мова викладання: українська.

Викладач: **Андрушко Андрій Васильович**, доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінально-правової політики, e-mail:

andriy.andrushko@uzhnu.edu.ua

Опис дисципліни

1. Актуальність курсу

Навчальна дисципліна «Доктринальні проблеми вчення про кримінальне правопорушення» є важливою складовою професійної підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю «Право», оскільки вчення про кримінальне правопорушення становить фундаментальну частину науки кримінального права та визначає основні підходи до розуміння поняття та ознак кримінального правопорушення, його видів та складу.

Сучасний розвиток кримінального права України характеризується суттєвими змінами законодавства, трансформацією доктринальних підходів до визначення сутності кримінального правопорушення, переосмисленням його матеріальних та формальних ознак, розвитком концепції кримінально-правової охорони прав і свобод людини, а також необхідністю забезпечення відповідності кримінального законодавства конституційним принципам і міжнародним стандартам.

Особливого значення набуває дослідження проблеми суспільної небезпечності діяння, протиправності, винності та караності, особливостей визначення моменту закінчення кримінального правопорушення, критеріїв розмежування кримінальних правопорушень між собою та відмежування від інших видів правопорушень.

Доктринальне осмислення зазначених проблем має безпосереднє практичне значення для правильної кримінально-правової кваліфікації діянь, розмежування суміжних складів кримінальних правопорушень, встановлення стадій їх вчинення, вирішення питань співучасті та застосування інших інститутів Загальної частини кримінального права.

Вивчення цієї дисципліни дає можливість аспіранту: розуміти сучасні доктринальні підходи до визначення поняття та сутності кримінального правопорушення; знати основні концепції вчення про кримінальне правопорушення у кримінально-правовій науці; розуміти співвідношення кримінального правопорушення та складу кримінального правопорушення; знати зміст і значення об'єктивних та суб'єктивних ознак складу кримінального правопорушення; вміти здійснювати комплексний аналіз складу кримінального

правопорушення; визначати юридичне значення об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони кримінального правопорушення; застосовувати доктринальні підходи під час вирішення проблем кримінально-правової кваліфікації; розмежовувати суміжні та конкуруючі склади кримінальних правопорушень; критично аналізувати положення кримінального законодавства та практику його застосування; використовувати правові позиції Верховного Суду та наукові підходи для вирішення складних кримінально-правових проблем; формулювати обґрунтовані наукові та практичні висновки щодо проблем кримінально-правової кваліфікації.

2. Мета та основні завдання дисципліни.

Мета навчальної дисципліни – формування у студентів системи поглиблених теоретичних знань про доктринальні засади вчення про кримінальне правопорушення, його юридичну природу, зміст та основні ознаки, засвоєння сучасних наукових підходів до проблем кримінально-правової кваліфікації, а також напрацювання умінь і навичок застосування положень кримінального законодавства з урахуванням принципів кримінального права та досягнень сучасної кримінально-правової науки.

Завдання:

- формування системи теоретичних знань про кримінальне правопорушення як центральну категорію кримінального права;
- засвоєння основних доктринальних концепцій щодо поняття, сутності та юридичної природи кримінального правопорушення;
- дослідження співвідношення кримінального правопорушення, складу кримінального правопорушення та підстав кримінальної відповідальності;
- аналіз змісту та юридичного значення матеріальних і формальних ознак кримінального правопорушення;
- поглиблене вивчення проблематики складу кримінального правопорушення як юридичної конструкції та підстави кримінально-правової кваліфікації;
- дослідження доктринальних проблем характеристики об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони кримінального правопорушення;
- аналіз проблем визначення суспільної небезпечності діяння та її співвідношення з кримінальною протиправністю;
- дослідження проблеми малозначності діяння та її відмежування від кримінального правопорушення;
- опанування сучасними підходами до визначення моменту закінчення кримінального правопорушення;
- дослідження доктринальних проблем стадій вчинення кримінального правопорушення та їх кримінально-правового значення;
- аналіз проблем співучасті у кримінальному правопорушенні та її відмежування від інших форм спільної злочинної діяльності;
- дослідження проблем конкуренції та колізії кримінально-правових норм, а також розмежування суміжних складів кримінальних правопорушень;

- аналіз актуальної судової практики у справах про кримінальні правопорушення та виявлення проблем застосування положень Кримінального кодексу України;
- розвиток навичок критичного аналізу кримінально-правової доктрини, законодавства та судової практики;
- формування навичок самостійного наукового дослідження доктринальних проблем кримінального права та підготовки обґрунтованих кримінально-правових висновків.

3. Проблематика, яка буде розглянута у процесі вивчення навчальної дисципліни

Поняття, сутність та соціальна природа кримінального правопорушення. Генеза та сучасний стан доктрини кримінального правопорушення. Кримінальне правопорушення як центральна категорія кримінального права. Матеріальні та формальні концепції кримінального правопорушення. Ознаки кримінального правопорушення та проблеми їх доктринального визначення. Суспільна небезпечність та кримінальна протиправність діяння. Винність та караність як ознаки кримінального правопорушення. Малозначність діяння.

Поняття та значення складу кримінального правопорушення. Співвідношення кримінального правопорушення та складу кримінального правопорушення. Структура складу кримінального правопорушення. Об'єкт кримінального правопорушення: поняття, види та проблеми визначення. Предмет кримінального правопорушення та потерпілий від кримінального правопорушення. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення. Діяння як обов'язкова ознака кримінального правопорушення. Суспільно небезпечні наслідки та причинний зв'язок. Факультативні ознаки об'єктивної сторони та їх кримінально-правове значення. Проблеми встановлення причинного зв'язку у кримінальному праві. Суб'єкт кримінального правопорушення. Осудність та її кримінально-правове значення. Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність. Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення. Вина як обов'язкова ознака кримінального правопорушення. Умисел та необережність. Мотив і мета кримінального правопорушення. Проблеми встановлення змісту вини. Кримінально-правове значення фактичної та юридичної помилки.

Класифікація кримінальних правопорушень та її доктринальне і практичне значення. Кримінальні проступки та злочини. Проблеми законодавчого визначення ступеня тяжкості кримінальних правопорушень.

Стадії вчинення кримінального правопорушення. Готування до кримінального правопорушення та замах на кримінальне правопорушення. Закінчене кримінальне правопорушення. Проблеми встановлення моменту закінчення кримінального правопорушення. Добровільна відмова від доведення кримінального правопорушення до кінця.

Співучасть у кримінальному правопорушенні. Поняття, ознаки та форми співучасті. Види співучасників. Форми співучасті та проблеми їх розмежування. Відповідальність співучасників. Спеціальні питання кваліфікації діянь співучасників.

Множинність кримінальних правопорушень та її співвідношення з одиничним кримінальним правопорушенням. Повторність, сукупність та рецидив. Проблеми розмежування форм множинності кримінальних правопорушень.

Конкуренція кримінально-правових норм та її співвідношення з колізією норм права. Види конкуренції кримінально-правових норм. Конкуренція загальної та спеціальної норм. Конкуренція частини та цілого. Проблеми кримінально-правової кваліфікації при конкуренції норм.

Розмежування кримінальних правопорушень та інших правопорушень. Розмежування суміжних складів кримінальних правопорушень. Типові помилки кримінально-правової кваліфікації та способи їх подолання. Значення судової практики для розвитку кримінально-правової доктрини. Наукові підходи та судова практика до вирішення дискусійних питань кваліфікації кримінальних правопорушень. Проблеми узгодження кримінально-правової доктрини, законодавства та судової практики.

4. Після опанування курсу аспірант повинен знати і вміти:

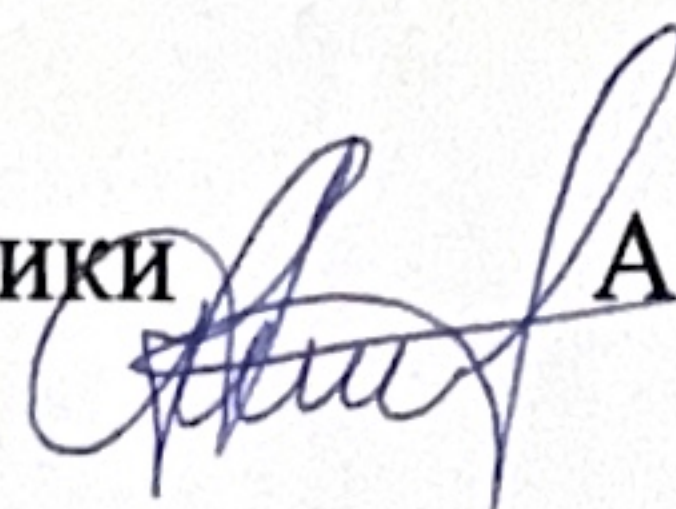
- Знати основні поняття, категорії та доктринальні концепції сучасного кримінального права у частині вчення про кримінальне правопорушення;
- Розуміти сутність та соціально-правову природу кримінального правопорушення, його основні ознаки та місце в системі кримінально-правових понять;
- Знати співвідношення кримінального правопорушення, складу кримінального правопорушення та кримінальної відповідальності;
- Розуміти структуру складу кримінального правопорушення, зміст його об'єктивних і суб'єктивних ознак та їх кримінально-правове значення;
- Здійснювати комплексний юридичний аналіз складу кримінального правопорушення;
- Виокремлювати юридично значущі факти та на їх основі формувати обґрунтовані висновки щодо наявності або відсутності складу кримінального правопорушення;
- Застосовувати доктринальні підходи до вирішення проблем причинного зв'язку, моменту закінчення кримінального правопорушення, стадій його вчинення та співучасті;
- Вміти розмежовувати суміжні склади кримінальних правопорушень та визначати правила кримінально-правової кваліфікації за наявності конкуренції кримінально-правових норм;
- Аналізувати положення КК України у взаємозв'язку з конституційними принципами, міжнародними стандартами у сфері прав людини та сучасними доктринальними підходами;
- Здійснювати пошук, систематизацію та критичний аналіз наукової літератури, законодавства і судової практики з проблем кримінального права;
- Аналізувати правові позиції Верховного Суду та оцінювати їх значення для розвитку кримінально-правової доктрини і практики кримінально-правової кваліфікації;

- Виявляти прогалини, колізії та проблемні положення кримінального законодавства, формулювати пропозиції щодо їх доктринального та законодавчого вирішення;
- Проводити самостійне наукове дослідження доктринальних проблем кримінального права, презентувати та захищати результати такого дослідження.

5. Література

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року / Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Проект нового Кримінального кодексу України / Новий Кримінальний Кодекс. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code>
3. Андрушко А.В. Теоретико-прикладні засади запобігання та протидії злочинам проти волі, честі та гідності особи: монографія. Київ: Ваіте, 2020. 560 с.
4. Гришук В.К. Українське кримінальне право. Загальна частина: навчально-науковий курс. Вінниця: ТВОРИ, 2026. 988 с.
5. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / за заг. ред. В.М. Бурдіна, В.І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
6. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): підручник: у 2 книгах / за ред. О.О. Дудорова, А.А. Стрижевської. Книга 1. Вступ до кримінального права України. Вчення про кримінальне правопорушення. Київ: Норма права, 2025. 824 с.
7. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): підручник: у 2 книгах / за ред. О.О. Дудорова, А.А. Стрижевської. Книга 2. Вчення про заходи кримінально-правового впливу. Загальна частина кримінального права європейських держав. Київ: Норма права, 2025. 788 с.

Завідувач кафедри кримінально-правової політики
д.ю.н., професор

Андрій АНДРУШКО